

“İstidat” ve “Kabilyet” ne demektir?

İstidat ve kabilyet çoğu zaman aynı anlamda kullanılır; fakat aralarında ince bir mertebe farkı vardır. Bu fark doğru anlaşılırsa insanın terakki süreci de daha net kavranır.

İstidat, bir şeyin ortaya çıkmasına uygun iç potansiyeldir. Henüz fiilen ortaya çıkmamış, fakat ortaya çıkmaya müsait olan gizli yatkınlıktır. Yani çekirdek hâlindeki potansiyeldir. Mesela bir çocuğun ilme istidadı olabilir. Bir tohumun ağaç olmaya istidadı vardır. Bir insanın sanata istidadı bulunabilir. Bu aşamada henüz fil yoktur; sadece uygunluk ve gizli bir potansiyel vardır.

Kabilyet ise o istidadın işlenmiş, inkişaf etmiş ve kullanılabilir hâle gelmiş şeklidir. Yani potansiyelin belirginleşmiş ve ortaya çıkmış hâlidir. Mesela bir çocukta matematik istidadı bulunur; eğitim ve çalışma ile bu gelişir ve matematik kabilyeti ortaya çıkar. Tohumda istidat vardır; filiz verip büyümeye başladığında kabilyet görünür hâle gelir.

Aralarındaki farkı daha net ifade edecek olursak: İstidat ham potansiyeldir; kabilyet ise işlenmiş ve gelişmiş potansiyeldir. İstidat daha gizli ve başlangıç hâlidir. Kabilyet ise belirginleşmiş ve fiilî sahaya çıkmış hâlidir.

İstidat, fıtrata konulan bir tohumdur. Kabilyet ise o tohumun inkişaf etmiş meyvesidir.

Mesela:

- İlme istidadı vardır → Çalışır, gelişir → Âlim olur.
- Spora istidadı vardır → Antrenman yapar → Sporcu olur.
- Sanata istidadı vardır → Eğitim alır → Sanatkâr olur.
- Yazmaya istidadı vardır → Kalemini işler → Yazar olur.
- Hitabete istidadı vardır → Kendini geliştirir → Hatip olur.
- Ticaret kabilyeti taşıyacak istidadı vardır → Tecrübe kazanır → Tüccar olur.
- Liderliğe istidadı vardır → Sorumluluk alır → Yönetici olur.
- Merhamete istidadı vardır → Hizmet eder → Şefkat timsali olur.
- Sabra istidadı vardır → Musibetle yoğrulur → Sabırlı bir şahsiyet olur.

Burada ince nokta şudur: İlme istidat varsa ama çalışma yoksa, âlim olunmaz. Spora istidat varsa ama disiplin yoksa, sporcu olunmaz.

Demek ki: **İstidat tohum, kabilyet ise meyvedir.** İstidat imkândır, kabilyet gerçekleşmiş hâlidir. Her istidat inkişaf etmez; imtihan, terbiye ve gayretle kabilyete dönüşür.

“...ve tecrübe ve imtihan ise, neşvünemâya sebeptir. O neşvünemâ ise, istidatların inkişafına sebeptir. O inkişaf ise, kabiliyetlerin tezahürüne sebeptir. O kabiliyetlerin tezahürü ise, hakaik-i nisbiyenin zuhuruna sebeptir.” *Yirmi Dokuzuncu Söz, İkinci Maksat*

İnsanın içinde sadece hayır istidatları değil, şer istidatları da vardır. Aynı kaide orada da geçerlidir: Beslenen taraf büyür. Önce hayır tarafını hatırlayalım:

- Adalete istidadı vardır → Hakkı gözetirse adil olur.
- Şükre istidadı vardır → Nimeti fark ederse şükreden bir kul olur.
- İffete istidadı vardır → Nefsini terbiye ederse iffetli olur.
- İhlasa istidadı vardır → Rızayı İlâhîyi esas alırsa muhlis olur.
- Tevazuya istidadı vardır → Kibri terk ederse mütevazı olur.
- Fedakârlığa istidadı vardır → Kendinden verirse fedakâr olur.

Aynı şekilde şer tarafı da böyledir:

- Öfkeye istidadı vardır → Kontrol etmez → Hırçın ve zalim olur.
- Kibre istidadı vardır → Nefsini besler → Mütekebbir olur.
- Hasete istidadı vardır → İçinde büyütür → Kindar olur.
- Hırsa istidadı vardır → Ölçsüz bırakır → Tamahkâr olur.
- Şehvete istidadı vardır → Sınır tanımaz → İffetsizliğe düşer.
- Tembelliğe istidadı vardır → Gayret göstermez → Atalet içinde kalır.
- Dünya sevgisine istidadı vardır → Ölçsüz bağlanır → Gaflete sürüklenir.

Buradaki ince hakikat şudur: Hayır istidadı işlenmezse körelir. Şer istidadı kontrol edilmezse kuvvetlenir. İstidat nötrdür; yön verilmeyi bekler. Terbiye edilirse kemale gider. Başboş bırakılırsa ifsada döner.

Demek ki: İstidat tohumu hem hayra hem şerre açıktır. Kabiliyet ise hangi tarafa emek verilirse o tarafa dönüşür. Kabiliyet, ya terbiye ya da ihmalle şekillenir.

Her istidat inkişaf eder; fakat hangi istikamette inkişaf edeceğini insanın iradesi belirler.